

עמדה:

לקראת פיתוח ייזום במרחב נצרת ד"ר ראסם חמאיסי

1999

קישורים רלוונטיים

ה רק ע

נצרת היא העיר הערבית הגדולה בישראל. אוכלוסייתה מונה כ-60 אלף תושבים והיא שוכנת בתוך מרחב עירוני הכולל כ-180 אלף תושבים המתפלגים בין עשרה יישובים ביניהם קיים רצף בנוי, ומשתרעים על שטח שיפוט של כ-90 אלף דונם. בתוך האזור קיימת שונות מבחינת השיוך של האוכלוסייה (יהודים, נוצרים ומוסלמים). כן ניכרים פערים ברמת הפיתוח בין היישובים ובמיוחד נצרת עילית המתפתחת במתכונת של עיר חדשה, מתוכננת ומפותחת לעומת נצרת והיישובים הערביים הסמוכים המתפתחים בהתאם למתכונת המסורתית. הבנייה בהם מבוססת על בנייה עצמית על קרקע בבעלות פרטית. בעת האחרונה רוחש בנצרת מתח עדתי, שהוא ביטוי לפערים ברמה הסוציו-כלכלית בעיר עצמה ובין יישובים סמוכים. נצרת מנסה להכין את עצמה לקראת שנות ה-2000, אך מגבלות מוסדיות, חברתיות וכלכליות מעקבים את מימוש ההכנות האלה. כיום, לכל אחד מהיישובים במרחב נצרת תכנית אב או תכנית מתאר חדשה. התכניות נעדרות תיאום ואינן מתחשבות בזיקות הקיימות בין היישובים או בהיותם מרחב תפקודי אחד. בנצרת התרחש תהליך של העברת משרדי הממשלה לנצרת עילית לאזור התפר בין שתי הערים, אשר הופך המרכז המינהלי החדש של שתי הערים המהוות יחידה אורבנית אחת.

ה מג מות ה קיי מות

ניתן לסכם את המגמות הקיימות בנקודות מספר, ואלו הן:

- א. ניכרת אמנם האטה בשיעור הריבוי הטבעי בקרב האוכלוסייה הערבית במרחב נצרת, אך התמתנות זו אינה מפחיתה את הגידול המואץ של האוכלוסייה, הצפויה להגיע לכ-400 אלף נפש בשנת 2020.
- ב. בקרב האוכלוסייה הערבית מתרחש תהליך עיור סלקטיבי שכרוך בהרגלי צריכה חדשים, ומודרניזציה חומרית אינסטרומנטלית. יחד עם זאת החברה ממשיכה להיות שמרנית מסורתית, ולשמר היבטים ערכיים ונורמטיביים.
- ג. הפערים ברמת הפיתוח בין היישובים ובתוכם גדלים והולכים, בפרט על רקע שיוכי, אתני-עדתי. נצרת עילית ומגדל העמק מפותחות לעומת היישובים הערביים שעדיין סובלים מתת-פיתוח. לפערים אלה השלכות מרחיקות לכת במיוחד במרחב שיהווה את הריכוז הגדול ביותר של אוכלוסייה ערבית בישראל, וכאשר נצרת תהפוך "לעיר" הרביעית בגודלה במדינה.
- ד. פוטנציאל הפיתוח שקיים בנצרת עדיין אינו מנוצל די.

ה מל צות מדינות

נדרש סיוע מוסדי כדי לחזק את המגמות החיוביות ולתקן את העיוותים הרווחים. התערבות ממסדית יכולה להתממש בשלוש רמות:

1. **רמה תכנונית**; יש צורך מידי להכין תכנית אב כוללת למרחב נצרת לפי הגדרת תמ"א 35, מרקם עירוני מגובש נצרת, או תכנית מטרופולין מוקד נצרת. התכנון חייב להתייחס למרחב זה כמרחב תפקודי אחד, שבו תתפתח מוביליות מגורים בין האזורים המרכיבים את המרחב ותצטמצם ההפרדה המוחלטת בין אזורי מגורים ערביים ויהודיים, המתחילה להשתנות אף היא בעת האחרונה. תכנית אב או תכנית מתאר מרקמית היא חיונית כדי לתאם בין התכנון שנעשה על-ידי היישובים, החסר דגש על שיתוף והשלמה בין יישובים סמוכים. משרדי הפנים, השיכון והתשתיות הלאומיות מלבד למשרדי ממשלה ייעודיים אחרים יובילו את הכנת תכנית האב המתאר למטרופולין נצרת.
2. **חיזוק השיתוף הפונקציונלי**; ימנע את הצורך באיחוד או מיזוג רשויות. בד בבד, יש לעודד שיתוף בין יישובי נושאי ותפקודי

באמצעות מימון מיוחד, מתן תמריצים ועוד. שיתוף פונקציונלי נראה לי חיוני מאוד לפיתוח מאוזן של המרחב.

3. **בנייה תקציבית יזומה**; בנצרת או ביישובים הערביים הגדולים הסמוכים בנייה זו תביא לפתרון מצוקת הדיור של משקי הבית, במיוחד של צעירים. כמו כן, עשויה בנייה תקציבית יזומה לעודד מוביליות בתוך מרחב המטרופולין ולהאיץ את תהליך העיור בו, לצמצם את הפערים בין היישובים היהודיים לערביים, ולייצר הזדמנויות תעסוקה ומגורים למשקי בית ערביים.

קישורים רלוונטיים

עמירם גונן וראסם חמאיסי • **לקראת מדיניות של מוקדי עיור לאוכלוסייה הערבית בישראל • 1993**

ראסם חמאיסי • **עמדה: מימון ביניים למימוש הפיתוח המתוכנן ביישובים ערביים • 1999**

ראסם חמאיסי • **עמדה: העמדת קרקעות ציבוריות לצורכי פיתוח יישובים ערביים • 1999**

ראסם חמאיסי • **עמדה: הצורך בהרחבת תחום השיפוט של היישובים הערביים • 1999**